
TR 22 Düzey 2 Bölgesinin 2012 Yılı Teşvik Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Burcu KILINÇ SAVRUL¹

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Biga İİBF, İktisat Bölümü

kilincburcu@hotmail.com

Bülent DOĞRU

Gümüşhane Üniversitesi

İİBF, İktisat Bölümü

buldogru@gmail.com

Özet

Teşvikler yatırımları arttırarak, üretimin ve istihdamın artmasını amaçlayan maddi veya gayri maddi destek ve yardımlardır. Yatırım teşvikleri hükümetler tarafından sektörlerin ve özellikle az gelişmiş bölgelerin gelişiminin sağlanması için sıkça kullanılmaktadır. Türkiye’de de teşvikler uzun yıllardan beri kullanılmaktadır. Çalışmanın amacı, öncelikli olarak Türkiye’de geçmişte uygulanan 2004, 2006, 2009 yılları teşvik düzenlemeleri ile 2012 yılında ortaya konan teşvik sisteminin karşılaştırmalı bir değerlendirmesini yapıp, 2012 teşvik sistemi çerçevesinde TR22 Düzey 2 Bölgesi’nin analizini yapmaktır. Sonuç kısmında da Türkiye’de uygulanan yatırımlara yönelik teşviklerin etkinliğinin nasıl artırılabilceği saptanacaktır.

Anahtar kelimeler: Yatırım Teşvikleri, Bölgesel Teşvikler, Sektörel Teşvikler, 2012 Yatırım Teşvik Sistemi

JEL Sınıflaması: E22, R10, R58

Evaluation of TR 22 NUTS 2 Region Within the Framework of 2012 Incentives System

Abstract

Incentives are the financial or non-financial assistance and benefits aim to increase investment, production and employment. Investment incentives are used frequently by governments to ensure the development of industries and especially less developed regions. Incentives have been used for many years in Turkey. The purpose of this study is first to provide a comparative evaluation of the 2004, 2006 and 2009 incentive systems implemented in Turkey and the 2012 Incentive System then to analyze TR22 Level 2 Zone in framework of the 2012 Incentive System. At the conclusion, how the effectiveness of the incentives implemented in Turkey can be increased will be determined.

Keywords: Investment Incentives, Regional Incentives, Sectoral Incentives, 2012 Investment Incentive System

JEL Classifications: E22, R10, R58

¹ Sorumlu Yazar

1. Giriş

Türkiye’de sanayinin yeterince gelişmemiş olması, yatırım mallarının yetersiz olması, teknolojik gerilik ve tasarruf yetersizliği ülkenin dışa bağımlılığını arttırmaktadır. Bu sorunları azaltmak, yatırım ve üretim hacmini artırmak için ise çeşitli tedbirler alınmaya çalışılmaktadır.

Dünyada uygulandığı gibi Türkiye’de de teşvikler yatırımları, istihdamı, ülkenin refah seviyesini arttırmak, Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeleri (KOBİ’leri) desteklemek, bölgesel farklılıkları azaltmak, Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) faaliyetlerini arttırmak, tasarrufları katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanan yatırımlara yönlendirmek gibi amaçlar için uygulanmaktadır. Teşvikler, özel sektörün yatırımlarını destekleyip, firmaların üretim kapasitelerini arttırmaktadırlar.

Türkiye’de maliye politikası içinde teşviklerin payı oldukça büyüktür. Çünkü teşvikler maliyetleri azaltmakta, girişimciler için yatırımları daha karlı hale getirmektedir.

Türkiye’de uygulanan teşvik sistemlerinin diğer bir yönü, teşviklerin kalkınma planları ve Avrupa Birliği (AB) normlarına uygun olarak hazırlanmasıdır.

Çalışmanın önemi, Türkiye’de uygulanan 2012 Teşvik Sistemi’nin içeriğini 2004, 2006, 2009 yıllarında ortaya konan teşvik düzenlemeleri ile karşılaştırarak, bu teşvik sisteminin TR22 Düzey 2 Bölgeleri çerçevesinde bir değerlendirmesini yapmaktır. Bu kapsamda öncelikli olarak Türkiye’de uygulanan 2004, 2006 ve 2009 yılı teşvik düzenlemelerinin 2012 yılı teşvik sistemi ile bir karşılaştırılması yapılmış, daha sonra 2012 yılı teşvik sistemi ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Son olarak da 2012 teşvik sistemi öncesi TR 22 Düzey 2 bölgesinin mevcut durumu belirlenerek, 2012 teşvik sisteminin TR 22 Düzey 2 bölgesine verdiği destek unsurları ortaya konulmuştur.

2. Teşviklerin Teorik Temelleri

Teşvikler, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi veya gayri maddi destek, yardım ve özendirmelemdir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007, s.1).

Devlet müdahaleleri ile ilgili geliştirilen ilk düşünceler, 1500’lerden 1800’lere kadar olan Merkantilizm döneminde olmuştur. Merkantilistlere göre bir ülkenin zenginliği sahip olduğu değerli maden miktarıyla orantılıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için de devletin ekonomiye müdahale etmesi gerekmektedir (Torun, 2003, s.186). Merkantilizm’de yurdun içinde üretimi teşvik edebilmek

amacıyla birçok malın ülkeye girişi yasaklanmış ve bazı ithal ürünlere de yüksek gümrük vergileri konulmuştur (Adaçay ve İslatince, 2008, s.30).

XVII. yüzyılın ikinci yarısında Merkantilizm'e tepki olarak ortaya çıkan Fizyokrazi, ekonomide devlet müdahalesine tamamen karşı çıkmıştır. Fizyokrazi'ye göre toplumda doğal bir düzen bulunmaktadır ve bu düzen işlerin en iyi biçimde yapılmasını sağlar. Yani Fizyokratlar'a göre devletin müdahale etmesine gerek yoktur (Çaklı, 1998, s.24). Ayrıca Fizyokratlar lüks tüketime karşı çıkmışlar, tarımsal verimin artırılması için bu kesime yatırım yapılmasının özendirilmesini savunmuşlardır. Tarımsal hâsıla arttıkça ülke zenginleşecek ve yatırıma yöneltilcek kaynağın hacmi büyük olacaktır (Ersoy, 2008, s. 265).

Klasikler de düzenin kendi başına sağlanacağı düşüncesi ile müdahaleci devlet anlayışına karşı çıkar. Bir görünmeyen el vardır ve ekonomik hayatı düzenlemektedir. Bu görünmeyen el rekabetçi koşullarda işleyen piyasa mekanizmasıdır. Klasikler temelini, çıkarını maksimize etmek isteyen bireyden, Fizyokrazi ise doğal düzenden alır. Kişiler kendi çıkarlarını maksimize ettikleri takdirde, zaten toplumsal fayda da maksimize olacaktır. Daha sonraki yıllarda ortaya çıkan Neo-Klasikler de bireyselleşmeyi daha ön plana çıkararak, devlet müdahalesini reddetmişlerdir (Adaçay ve İslatince, 2009, ss. 55-121).

1929 yılında yaşanan Ekonomik Buhran ile devletin ekonomiye müdahalesine karşı çıkan Klasik düşünce sorgulanmaya başlanmıştır. 1936 yılında yayınladığı Faiz, İstihdam ve Paranın Genel Teorisi adlı kitabı ile Keynes de, ekonominin kendiliğinden dengeye gelebileceğini, devletin bu amaç doğrultusunda müdahalelerde bulunması gerektiğini belirtmiştir (Küçükkalay, 2008, ss.291-293).

Keynes, talebi sürdürmek için devlet harcamalarına başvurulması gerektiğini ileri sürmüş, bunalım sonrasında devletin kamusal alandaki etkinliği daha da arttırmıştır. Devlet ekonomik politikaları yönlendiren, sosyal açıdan yardıma muhtaç kesimleri finanse eden bir refah devletine dönüştürülmüştür. Keynes'e göre devletin depresyon dönemlerinde kamu harcamalarını arttırması ve vergi oranlarını indirmesi gerekmektedir. Genel Teori'ye göre devlet maliye politikası yoluyla ekonomiye müdahale etmelidir. Devlet çeşitli yöntemlerle tüketim eğilimini etkileyebilir. Tasarruflar yatırımlardan büyükse tam istihdama ulaşmak için kamu harcamaları artırılmalı ve tüketim eğilimi artırılmalıdır. Ekonomi kendiliğinden tam istihdamda dengeye gelemez (Bayraktar, 2012, ss.248-252).

1970'lerden sonra, Liberalizmin gelişiminin bir eleştirisi olarak Yeni Liberalizm akımı ortaya çıkmıştır. Yeni Liberalizm ile devletin küçülmesi savunulmuştur. 2000'li yıllarda ise piyasa ekonomilerinde devletin, iktisadi, sosyal, kültürel alanlarda faaliyette bulunduğu gözlenmektedir (Tosun, 1996, s.47). Devlet, yatırım indirimi, orta vadeli ve düşük faizli kredi tahsisi, gümrük vergisi muafiyeti, KDV istisnası, faiz indirimi desteği, enerji desteği, sigorta primlerinin

yatırım yapılan yörenin gelişmişlik düzeyine göre farklılaştırılması, yatırımcıya arsa tahsis edilmesi gibi yatırım teşvikleri uygulamaktadır.

3.Türkiye’de Uygulanan 2004, 2006 ve 2009 Yılı Teşvik Sistemlerinin 2012 Yılı Teşvik Sistemi ile Karşılaştırılması

Türkiye’de bölgesel kalkınma için kullanılan en yaygın araç, sektörlere ve yörelere göre farklılaştırılmış teşvik sistemidir. Bu sistem illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oranlarda uygulanmaktadır (İncekara, 2001, ss.18-19). Teşvikler, diğer kamusal politikalardan farklı olarak ekonomiye doğrudan enjekte edilmekte ve bu yardımların etkisi daha kısa sürede ortaya çıkabilmektedir (İldırar, 2004, s. 172).

Bölgesel kalkınma araçlarından biri olan teşvikler 2000’li yıllara gelindiğinde AR-GE, KOBİ, istihdam, çevre, bölgesel gelişme gibi çok çeşitli alanlara yayılmıştır. Ayrıca teşvikler devletin en önemli piyasaya müdahale araçlarından biri konumuna gelmiştir. Ancak teşviklerin farklı alanlarda uygulanması, farklı kurumların teşvik sistemine girmesine sebep olmuştur. Böylelikle tek elden teşvik uygulama yapılanması değişmiştir. Bu durum başta yatırımlar olmak üzere ekonominin tümünde teşviklerin maliyetini artırmış ve teşviklerden beklenen faydanın azalmasına yol açmıştır. 2005 yılında ise Türkiye, Avrupa Birliği (AB) ile tam üyelik müzakerelerine başlamıştır. Bu dönem ile birlikte devlet yardımları alanında AB ile uyum çalışmaları hızlanmıştır. Türkiye’de bölgelerinin gelişme düzeyleri birbirinden farklı olduğu için, her bir bölgeye yapılan teşvik uygulamaları da birbirinden farklı olmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de bölgesel bazda desteklenecek yatırım konuları, AB İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması esas alınarak oluşturulmuştur. Teşvik sisteminin İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması bazında uygulanmasının en temel sebebi, AB bölgesel devlet yardımları kurallarına uyumlaştırmaktır (Eser, 2011, ss.80-137).

Türkiye’de yatırımlara sağlanan destekler son on yılda, ilki 2004 yılında, ikincisi 2006, üçüncüsü 2009 ve sonuncusu 2012 yılında olmak üzere değiştirilmiştir.

2004 ve 2006 yıllarında açıklanan teşvik sistemlerinin amacı, bazı illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkânlarını artırmaktır (<http://www.ekanun.net>; Acar ve Çağlar, 2012, s.2).

2009 yılında açıklanan teşvik sisteminin amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler ile uluslararası anlaşmalara uygun olarak, tasarrufları katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirmek, üretimi ve istihdamı artırmak, yatırım eğiliminin devamlılığını ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, uluslararası rekabet gücünü artıracak teknoloji ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek büyük ölçekli yatırımları özendirmek, doğrudan yabancı yatırımları artırmak, bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek, çevre korumaya yönelik

yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemektir (BKK, 2009, s.1).

2012’de uygulanmaya başlanan teşvik sisteminin amacı ise, stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi, en az gelişmiş bölgelerde kalkınmanın sağlanması, destek araçlarının etkinliğinin artırılması, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesidir (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2012, s.7).

2004 yılı ve 2006 yılı teşvik sisteminde sadece 3 çeşit destek aracı kullanılırken; 2009 yılında 5, 2012 yılında açıklanan teşvik sisteminde 8 destek aracı kullanılmıştır. 2004 yılı ve 2006 yılı teşvik sisteminde kişi başına düşen gelirin 1500 doların altında olduğu 49 il desteklenmiştir. Destek miktarı ilden ile değişmemiştir. Bu nedenle 49 il arasında nispeten daha gelişmiş olanlar, diğerlerine göre çok daha fazla yatırım çekebilmişlerdir. Bölgesel eşitsizliği gidermek için 2009 yılında uygulamaya başlanan sistemle Türkiye’nin illeri, DPT’nin 2001 yılı verileri kullanılarak sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine göre dört farklı gruba ayrılmıştır. Destek araçları ve miktarları, illerin buldukları bölge grubuna göre farklılaştırılmıştır. 2012 yılında ise bölge sayısı 4’den 6’ya çıkarılmıştır. En az gelişmiş bölgelere sağlanan destek miktarı, gelişmiş bölgelere göre yükseltilmiştir. Sektörel destek uygulamaları giderek artmıştır. Türkiye’de 2009 yılından önce uygulanan teşvik sistemlerinin tümünde bölgesel destekler, sektörel öncelikler gözetenmeden dağıtılmıştır. 2009 yılından sonra ise illerde desteklenecek yatırımların hangi sektörlerden olması gerektiği belirlenmiştir. İlgili sektörlerin dışında kalan sektörlerin bölgesel teşviklerden yararlanmasını engellenmiştir (Acar ve Çağlar, 2012, ss. 2-3).

2009 yılında başlayan seçilmiş sektörlerdeki büyük ölçekli yatırımların desteklenmesinde asgari yatırım miktarı, 2012 teşvik sisteminde aşağı çekilmiştir. 2009 yılındaki düzenlemede asgari yatırım tutarının üzerinde kalan kimyasal ürün imalatı, rafineri ve madencilik gibi alanlardaki faaliyetlerin özel teşviklerden yararlanmasına olanak verilmiştir. 2012 yılı teşvik sisteminde büyük yatırım statüsünde desteklenecek faaliyetlerin asgari yatırım tutarları düşürülmüştür. Türkiye’nin doğu ve güneydoğusundaki illerde yapılacak büyük yatırımlar, bölgesel teşviklere ek olarak, gelir vergisi stopajı ve sigorta primi işçi hissesi desteklerinden faydalanmaktadırlar (BKK, 2009, s.1; T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2012, ss. 17-25).

Bundan önceki hiçbir teşvik sisteminde yer verilmeyen, eğitim, ulaştırma, test merkezleri, rüzgâr tüneli gibi alanların her bölgede stratejik yatırımlar olarak desteklenmesine 2012 teşvik sisteminde öncelik verilmiştir. Yeni teşvik sisteminde ayrıca bazı yatırımlar öncelikli olarak sınıflandırılmıştır (Gökmen ve Kartaloğlu, 2012, ss. 43-44).

Türkiye’nin üretim teknolojisinin geliştirilmesine yönelik teşvikler, devlet yardımları kapsamında 2009 yılında yer almıştır. Bu teşvikler 2012 teşvik sistemi

ile daha da önem kazanmıştır. 2004 ve 2006 yılı teşvik sistemlerinde yüksek teknoloji ürünlerin üretimine yönelik pozitif ayrımcılık yapılmamıştır. 2009 yılı itibarıyla ise teknoloji ve AR-GE içeriği yüksek büyük yatırımlar desteklenmeye başlanmıştır. 2012 teşvik sisteminde de teknoloji içeriği yüksek, büyük yatırımlar teşvik edilmeye devam edilmiştir. Test ve rüzgâr tüneli merkezlerinin de öncelikli alanlar arasında yer alması, ileri teknolojinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir (Acar ve Çağlar, 2012, ss. 3-4).

2004, 2006 ve 2009 teşvik sistemlerinde Organize Sanayi Bölgeleri'nde (OSB) bedelsiz arsa tahsisi uygulamasına, 2012 teşvik sisteminde de devam edilmektedir. Ancak 2012 teşvik sisteminde OSB'lerde gerçekleştirilecek yatırımların, buldukları ilin yer aldığı bölgenin bir altındaki bölgede geçerli olan teşviklerle, mali destekle desteklenmesine karar verilmiştir. Altıncı bölgedeki OSB'lerde yapılan yatırımların ise teşviklerden yararlanma süreleri, OSB dışındaki yatırımlara göre arttırılmıştır (İstanbul Sanayi Odası, 2012, ss. 3-8).

Yine 2012 teşvik sisteminde vergi indiriminin işletme aşamasında değil de, yatırım aşamasında yapılabilecek olması ve yatırıma katkı tutarının belirli bir kısmının tüm faaliyetlerden elde edilecek gelirler üzerinden uygulanması, firmaların finansman yükünü azaltmaktadır. Bundan önceki teşvik sistemlerinde, özel sektörün kamusal desteklerden faydalanması, yatırım dönemi sonunda, işletme aşamasında mümkün olmuştur. 2012 teşvik sisteminde, özel sektörün kamusal desteklerden yatırım aşamasında faydalanması sağlanmıştır. Bu sistemde, yatırım yapılacak bölgenin gelişmişlik düzeyi düştükçe, verilecek desteğin yatırım aşamasında kullanılacak bölümü artmaktadır (Kahraman, 2012, ss. 15-18).

2012 teşvik sisteminde yatırımın gerçekleştirildiği bölge 5'den 6'ya yükseldiğinde, desteğin yatırım döneminde yararlanılabilecek kısmı % 50'den % 80'e çıkmaktadır. Yine bölge 1 dışında gerçekleştirilen yatırımlarda, kamunun yatırıma katkı tutarı, yatırımcının tüm faaliyetlerinden elde ettiği gelirler üzerinden uygulanabilmektedir. Gelişmiş bölgelerdeki faaliyetlerden doğan vergi yükümlülüklerini azaltmak için, az gelişmiş bölgelere yatırım yapmak daha cazip hale getirilmektedir (DOKAP, 2012, s. 8).

4. 2012 Yılı Teşvik Sistemi İle İlgili Genel Bilgiler

2012 yılında hazırlanan “yeni teşvik sistemi” ile sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre 81 il, 6 bölgeye sınıflandırılmıştır. Yeni uygulamada bölgesel sistem yerine il bazlı (NUTS 3-Düzye 3) bölgesel teşvik sistemine geçilmiştir.

Tablo 1: 2012 Yılı Teşvik Sistemi'nde Altı Gruba Ayrılmış Düzey III Bölgeleri

Bölge Adı	Bölge Kodu ve Bölge İlleri
I. Bölge	Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Muğla
II. Bölge	Adana, Aydın, Bolu, Çanakkale, Denizli, Edirne, Isparta, Kayseri, Kırklareli, Konya, Sakarya, Tekirdağ, Yalova
III. Bölge	Balıkesir, Bilecik, Burdur, Gaziantep, Karabük, Karaman, Manisa, Mersin, Samsun, Trabzon, Uşak, Zonguldak
IV. Bölge	Afyonkarahisar, Amasya, Artvin, Bartın, Çorum, Düzce, Elazığ, Erzincan, Hatay, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Nevşehir, Rize, Sivas
V. Bölge	Adıyaman, Aksaray, Bayburt, Çankırı, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kahramanmaraş, Kilis, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sinop, Tokat, Tunceli, Yozgat
VI. Bölge	Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van

Kaynak: T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2012, s. 15

Teşvik sisteminde ön plana çıkan konular aşağıda belirtildiği gibidir (Alpay, 2012, ss. 4-6);

- Cari açığın azaltılması amacıyla ithalatbağımlılığı yüksek olan ara malı ve ürünlerin üretiminin artırılması,
- En az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin artırılması,
- Bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi,
- Destek unsurlarının etkinliğinin artırılması,
- Kümelenme* faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-yüksek teknoloji içeren yatırımların desteklenmesi.

Teşvik sistemi, dört ana bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler genel teşvik uygulamaları, bölgesel teşvik uygulamaları, büyük ölçekli yatırımların teşviki ve stratejik yatırımların teşviki şeklinde gruplandırılmıştır. Genel teşvik uygulaması bölge ayrımı yapılmaksızın, teşvik edilmeyecek yatırım konuları ile diğer teşvik uygulamaları kapsamında yer almayan ve belirlenen asgari sabit yatırım tutarı şartını sağlayan yatırımları kapsamaktadır. Bu kapsama giren yatırımlar 2009 teşvik sisteminde olduğu gibi KDV İstisnası ve Gümrük Muafiyeti destekleri ile desteklenmeye devam etmektedir (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2012, s. 11).

* Kümelenme aynı bölgede, aynı iş kolunda, aynı değer zincirinde faaliyet gösteren, birbiriyle işbirliğinde bulunan ve aynı zamanda birbirine rakip olan işletmelerin ve onları destekleyici kurumların bir araya gelmesidir.

Tablo 2: Altı Gruba Ayrılmış Düzey III Bölgeleri'nde Yapılan Yatırıma Katkı Oranı (%)

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	
	31.12.2013 Tarihine Kadar Başlanılan Yatırımlar	01.01.2014 Tarihinden Sonra Başlanılan Yatırımlar	31.12.2013 Tarihine Kadar Başlanılan Yatırımlar	01.01.2014 Tarihinden Sonra Başlanılan Yatırımlar
I. Bölge	15	10	25	20
II. Bölge	20	15	30	25
III. Bölge	25	20	35	30
IV. Bölge	30	25	40	35
V. Bölge	40	30	50	40
VI. Bölge	50	35	60	45

Kaynak: Dünya Danışmanlık, 2012, s. 9

I. bölgede 31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlarda katkı oranı % 15 iken, 01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlarda katkı oranı % 10'dur. II., III., IV., V. ve VI. bölgede 01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlarda katkı oranı sırası ile % 15, % 20, %25, %30, %35'dir.

Tablo 3: Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Vergi İndirimi

Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı (%)	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
I. Bölge	15	50	0	100
II. Bölge	20	55	10	90
III. Bölge	25	60	20	80
IV. Bölge	30	70	30	70
V. Bölge	40	80	50	50
VI. Bölge	50	90	80	20

Kaynak: PAGDER, 2012, s. 18

I. bölgede yer alan bir ilde yapılacak yatırım için 2012 yılı teşvik sistemine göre, %15 yatırıma katkı oranı uygulanacak olup, bu kapsamda yatırım tutarının %15'ine ulaşmaya kadar, %50 indirimli vergi oranı uygulanacaktır.

II. bölgede yatırım tutarının %20'sine ulaşmaya kadar, %55 indirimli vergi; III. bölgede yatırım tutarının %25'ine ulaşmaya kadar, %60 indirimli vergi; IV. bölgede yatırım tutarının %30'una ulaşmaya kadar, %70 indirimli vergi; V. bölgede yatırım tutarının %40'ma ulaşmaya kadar, %80 indirimli vergi ve VI. bölgede yatırım tutarının %50'sine ulaşmaya kadar, %90 indirimli vergi uygulaması söz konusudur.

Tablo 4: Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Bölgeler	31.12.2013'e Kadar (Yıl)	01.01.2014 İtibariyle	Destek Tavanı (Sabit Yatırım Oranı -%)	
			Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
I. Bölge	2	-	10	3
II. Bölge	3	-	15	5
III. Bölge	5	3	20	8
IV. Bölge	6	5	25	10
V. Bölge	7	6	35	11
VI. Bölge*	10	7	50	15

Kaynak: Dünya Danışmanlık, 2012, s. 15

*6. Bölgede yer alan OSB'de destek 12 yıl süreyle uygulanacaktır.

Yeni sistemde az gelişmiş illere (VI. bölge) yapılacak yatırımlar daha avantajlı şekilde desteklenmektedir. Bu illerde 31.12.2013 tarihine kadar yatırım yapacakların sigorta primi ödemeleri, 10 yıl süreyle; 01.01.2014 itibariyle yatırım yapacakların ödemeleri ise 7 yıl süreyle devlet tarafından karşılanacaktır. I. ve II. bölgelere 01.01.2014 itibariyle yatırım yapacaklar, bu destekten faydalanamamaktadırlar. Ancak III., IV. ve V. bölgede 01.01.2014 itibariyle yatırım yapacakların ödemeleri sırası ile 3 yıl, 5 yıl ve 6 yıl süreyle devlet tarafından karşılanacaktır.

Tablo 5: Faiz Desteği

Bölgeler	Destek Oranı		Azami Destek Tutarı (Bin TL)
	TL Cinsi Kredi (Puan)	Döviz Cinsi Kredi (Puan)	
I. Bölge	-	-	-
II. Bölge	-	-	-
III. Bölge	3	1	500
IV. Bölge	4	1	600
V. Bölge	5	2	700
VI. Bölge	7	2	900

Kaynak: Ege Denetim ve Mali Danışmanlık, 2012, s. 5

2012 yılı teşvik siteminde I. ve II. bölgelerde gerçekleştirilen yatırımlar için faiz desteği öngörülmemiştir. Diğer bölgeler için azami faiz destek tutarları 500-900 TL'dir. En fazla VI. bölgeye faiz desteği verilmektedir ve verilen tutar 900 TL'dir.

Tablo 6: Bölgesel Teşvik Uygulaması

Destek Unsurları		I. Bölge	II. Bölge	III. Bölge	IV. Bölge	V. Bölge	VI. Bölge
KDV İstisnası		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
	OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren His. Desteği (Destek Süresi)	OSB Dışı (Yıl)	2	3	5	6	7	10
	OSB İçi (Yıl)	3	5	6	7	10	12
Yatırım Yeri Tahsisi		Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz Desteği		Yok	Yok	Var	Var	Var	Var
Gelir Vergisi Stopajı Desteği (Yıl)		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği (Destek Süresi) (Yıl)		Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	10

Kaynak: KARACADAĞ Kalkınma Ajansı, 2012, s. 4

I. bölgede yatırım yapacak firmalar, yatırımın % 15'ine, OSB içinse % 20'sine kadar vergi ödeme yükümlülüğünden muaf tutulmaktadır. Bu oranlar II. bölge için OSB dışı % 20, OSB içi % 25; III. bölge için OSB dışı % 25, OSB içi % 30; IV. bölge için OSB dışı % 30, OSB içi % 40 ve V. bölge için OSB dışı % 40, OSB içi % 50 olarak belirlenmiştir. VI. bölgede ise yatırım yapacak firmalar yatırımın % 50'sine, OSB içinse % 55'ine kadar vergi ödeme yükümlülüğünden muaf tutulmaktadır.

Yine 2012 yılı teşvik sisteminde, sadece VI. bölgede yapılacak yatırımlar için sigorta primi işçi ve işveren hissesi destekleri ile gelir vergisi stopajı desteğinin birlikte uygulanması sonucunda elde edilecek maddi karşılık, brüt asgari ücretin yaklaşık % 38'ine (410 TL) karşılık gelmektedir. Bu çerçevede VI. bölge, işgücü maliyeti açısından Türkiye'nin en avantajlı bölgesi haline gelmektedir (Denge Müşavirlik, 2012).

Madencilik yatırımları; demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar; test merkezleri, rüzgar tüneli ve benzeri nitelikteki yatırımlar; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları; özel sektör tarafından gerçekleştirilecek ilk, orta ve lise eğitim yatırımları; yatırım tutarı 20 Milyon TL üzerinde olan belirli ilaç yatırımları ve savunma sanayi yatırımlarının I., II., III., IV., V. bölgelerde yer alan illerde yapılması durumunda V. bölge desteklerinden yararlanılacaktır (ESSİAD, 2012).

OSB'lerde yapılacak yatırımlar, sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar, TÜBİTAK tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik yatırımlar vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi destekleri açısından bir alt bölgede uygulanan desteklerden yararlanırlar. Yine demir cevheri ve linyit kömürü yatırımları bölgesel teşvik sistemi kapsamında desteklenecektir.

Tersanelerin inşa edecekleri gemilerde, yatırım döneminde istihdam edilen işçiler için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı bakanlıkça karşılanacaktır. Ancak 2012 yılı teşvik sistemi hangi bölgede hangi sektörlerin destekleneceğine ilişkin bir bilgi vermemektedir (T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2012, s. 31).

5. 2012 Teşvik Sistemi Öncesi TR 22 Düzey 2 Bölgesinin Mevcut Durumu

Türkiye’de İstatistikî Bölge birimleri sınıflamasına göre iller Düzey 3 olarak; ekonomik, sosyal ve coğrafi yönden benzerlik gösteren komşu iller ise Düzey 2 olarak tanımlanmıştır. 2009 teşvik sisteminde Düzey 2 bölgeleri, bölgesel gelişmişliğe göre 4 bölgeye ayrılarak desteklenirken, 2012 yeni teşvik sisteminde illerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyleri dikkate alınmış ve Türkiye 6 bölgeye ayrılmıştır. 2009 teşvik sisteminde Çanakkale ve Balıkesir’den oluşan TR22 Düzey 2 bölgesi, 4 bölgeden 2. bölgede yer almıştır. Ancak 2012 yeni teşvik sisteminde Çanakkale 2. bölgede, Balıkesir ise 3. bölgede yer almıştır (Helvacıoğlu ve Tektaş, 2008, s. 649; Çelik ve İlhan, 2012, s. 8).

Demir-çelik, tersanecilik, enerji, tarım ve hayvancılık, mobilya sektörleri ile Biga, Antik Assos ve Chryse kalıntıları ile Ayvalık; bağcılık, balıkçılık ve turizmi ile Bozcaada ve Gökçeada; seramiğin yapım yeri olarak Çan; Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı ve savaş anıtları ile Eceabat; peyniri ile Ezine; meyveciliğin geliştiği Lapseki ve Bayramiç; av turizmi ile Yenice ve tarihi, su sporları, balıkçılığı ile Gelibolu Çanakkale’nin ilçeleridir (www.canakkaleli.com).

Balıkesir’in ilçelerinden Altınoluk, Ayvalık, Edremit, Akçay, Burhaniye, Ören ve Erdek zengin tarihi kalıntıları ile başlıca turizm merkezleridir. İlin geçim kaynağı tarım, tarıma dayalı sanayi, turizm, balıkçılık ve hayvancılıktır. İlde zeytinyağı ve çiçek yağı üretimi yapılmakta salça fabrikaları, un ve yem sanayileri de ihracata yönelik olarak ekonomiye doğrudan katkıda bulunmaktadır. Balıkesir’de pamuk üretimi de yapılmaktadır (www.balikesir.bel.tr).

Bölge ekonomisi içinde tavukçuluk, yumurta, süt ve süt mamulleri sektörleri önemli yer tutmaktadır. Denize kıyısı olan 7 ilçesinde (Ayvalık, Gömeç, Edremit, Burhaniye, Bandırma, Erdek, Gönen) balıkçılık yapılmakta ve Balya, Bandırma, Bigadiç, İvrindi, Manyas Kuş Gölü, Savaştepe, Sındırgı Çaygören Baraj Gölü, Susurluk Barajı göl ve göletlerinde tarla balıkçılığı ile balıklandırma çalışması yapılmaktadır (www.balikesirkulturturizm.gov.tr).

Tablo 7: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Arazi Dağılımı

	Çanakkale İli		Balıkesir İli	
	Alanı (ha)	Toplam Araziye Oranı (%)	Alanı (ha)	Toplam Araziye Oranı (%)
İşlenebilir Arazi	330.337	33,25	513.946	35
Çayır- Mera Arazisi	22.065	2,24	210.014	14,5
Ormanlık ve Fundalık Arazi	533.936	53,75	675.010	46,5
Yerleşim Alanları, Tarıma Elverişsiz Arazi ve Diğer	106.962	10,76	53.844	4
Toplam	993.300	100	1.452.814	100

Kaynak: www.canakkale-tarim.gov.tr, Balıkesir Valiliği İl Tarım Müdürlüğü, 2009, s. 1

Çanakkale ilinin toplam yüzölçümü 993.300 ha'dır. Çanakkale'de toplam arazinin %53,75'ini ormanlık ve fundalık araziler oluştururken en az çayır ve mera arazilerine rastlanmaktadır. Toplam arazinin %33,25'i işlenebilir arazilerden oluşurken yaklaşık %10,76'sı yerleşim alanları ve tarıma elverişsiz araziden ibarettir.

Balıkesir ilinin toplam yüzölçümü 1.452.814 ha olup, su yüzeyleri hariç yüzölçümü 1.429.900 ha'dır. Balıkesir ilinde orman alanı araziye hâkim iken, tarım dışı arazi %4 ile arazi varlığı içinde en az alanı kaplamaktadır. Orman alanlarından sonra tarım alanı arazi varlığında önemli bir yer kaplamaktadır.

Tablo 8: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Tarım İşletmeleri ve İşletme Başına Arazi Miktarı (2008)

	Çanakkale İli	Balıkesir İli	TR 22
İşletme Durumu	Toplam	Toplam	Toplam
İşletme Sayısı	50.720	60.017	110.737
Bir İşletmeye Düşen Arazi (da)	65,12	48,62	56,18

Kaynak: Balıkesir Valiliği İl Tarım Müdürlüğü, 2009, s. 1 ve www.canakkale-tarim.gov.tr.

Bölgede tarımla uğraşan toplam 110.737 işletme bulunmaktadır. Bir işletmeye düşen arazi 56,18 da'dır.

Tablo 9: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Hayvansal Ürün Üretimi (2008)

	Çanakkale İli	Balıkesir İli	TR 22
Kırmızı Et (ton)	5.976	30.064	36.040
Beyaz Et (ton)	-	196.216	196.216
Süt (ton)	407.129	829.415	1.236.544
Yumurta (bin adet)	35.163	1.326.951	1.362.114
Bal (ton)	841	1.513	2.354
Yün-Yapağı-kıl (ton)	547	409	956

Kaynak: Balıkesir Valiliği İl Tarım Müdürlüğü, 2009, s.24 ve www.canakkale-tarim.gov.tr.

Balıkesir ilinde 2008 yılı itibariyle 30064 ton kırmızı et, 829415 ton süt, 1326951 adet yumurta, 1513 ton bal ve 409 ton yün-yapağı-kıl üretilmiştir. Çanakkale ilinde ise 5976 ton kırmızı et, 407129 ton süt, 35163 adet yumurta, 841 ton bal ve 547 ton yün, yapağı, kıl üretilmiştir.

Çanakkale, milli açıdan da çok büyük önemi olan tarihsel bir dokuyave zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Turizm aktiviteleri olarak kültür, inanç, termal, sportif faaliyetler, gençlere yönelik aktiviteler ve kongre turizmi öne çıkmaktadır. Yıllık turist sayısı 2 milyon civarında olup, ilde toplam 20 adet seyahat acentesi faaliyet göstermektedir (www.egev.org).

Tablo 10: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Organize Sanayi Bölgeleri

OSB'nin Adı	Çanakkale	Balıkesir
Kurulduğu İl	Çanakkale	Balıkesir
Bulunduğu İlçe	Merkez	Merkez
Tahsis Edilen Parsel Sayısı	48	141
Üretime Gecen Parsel Sayısı	24	67
Üretime Geçme Oranı (%)	36	43
Üretimdeki Firma Sayısı	20	56
2009 Yılı Tüketilen Elektrik Miktarı (kWh)	2.310.404	80.072.800
Ha Başına Ortalama Maliyet (TL)	107.108	50.260
2010 Fiyatlarıyla Verilen Kredi (TL)	10.710.755	26.671.018

Kaynak: Cansız, 2010, ss. 122-140 ve <http://osbbsosbuk.org.tr>.

TR22 Düzey 2 Bölgesi OSB'lerinin doluluk oranları genel olarak değerlendirildiğinde üretime geçme oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir. Üretime geçen 5 OSB'den 4'ünün üretime geçme oranı %30'dan düşüktür. Bir tanesi %43 oranında üretime geçebilmişken bir tanesi ise hiç üretime geçememiştir (<http://osbbs.osbuk.org.tr>).

Tablo 11: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Yatırım Teşvik Belgelerinin Belge Sayısına Göre Dağılımı (Bozcaada, Gökçeada Hariç)

	Genel Teşvik Sistemi	Büyük Ölçekli Yatırımlar	Bölgesel Yatırımlar	AR-GE Yatırımları	KOBİ Yatırımları	Genel Toplam
2007	45	0	0	0	24	69
2008	55	0	0	0	25	80
2009	25	0	15	0	14	54
2010	47	1	39	0	0	87
2011	48	0	30	0	0	78

Kaynak: Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, 2012, s. 5

Çanakkale ve Balıkesir illerini kapsayan TR22 Düzey 2 Bölgesi'nde 2009 yılında alınan teşvik belge sayısı 54 iken, 2011 yılında 78'e yükselmiştir.

Tablo 12: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Yatırım Teşvik Belgelerinin Sabit Yatırımlara Göre Dağılımı (TL) (Bozcaada, Gökçeada Hariç)

	2007	2008	2009	2010	2011
Genel Teşvik Sistemi	397.996.119	3.050.345.393	269.198.604	427.559.982	1.400.749.955
Büyük Ölçekli Yatırımlar	0	0	0	325.000.000	0
Bölgesel Yatırımlar	0	0	176.058.040	412.186.948	250.767.347
AR-GE Yatırımları	0	0	0	0	0
KOBİ Yatırımları	17.507.352	19.975.962	10.063.687	0	0
Genel Toplam	415.503.471	3.070.321.355	455.320.331	1.164.746.930	1.651.517.302

Kaynak: Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, 2012, s. 6

Çanakkale ve Balıkesir illerini kapsayan TR22 Düzey 2 Bölgesi'nde 2009 yılında yapılan yatırımların tutarı 455.320.331 TL iken, 2011 yılında bu tutar 1.651.517.302 TL'ye yükselmiştir.

Tablo 13: TR 22 Düzey 2 Bölgesi Yatırım Teşvik Belgelerinin İstihdama Göre Dağılımı (Kişi Sayısı) (Bozcaada, Gökçeada Hariç)

	Genel Teşvik Sistemi	Büyük Ölçekli Yatırımlar	Bölgesel Yatırımlar	AR-GE Yatırımları	KOBİ Yatırımları	Genel Toplam
2007	2.403	0	0	0	461	2.864
2008	3.537	0	0	0	385	3.922
2009	297	0	916	0	214	1.427
2010	1.352	250	1.680	0	0	3.282
2011	1.307	0	1.006	0	0	2.313

Kaynak: Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, 2012, s. 7

Çanakkale ve Balıkesir illerini kapsayan TR22 Düzey 2 Bölgesi'nde 2009 yılında istihdam edilen kişi sayısı 1427 iken, 2011 yılında bu rakam 2313'e yükselmiştir.

6. 2012 Teşvik Sisteminin TR 22 Düzey 2 Bölgesi'ne Verdiği Destek Unsurları

TR 22 Düzey 2 Bölgesi'nde yer alan Çanakkale ili hem 2009 teşvik sisteminde hem de yeni sistemde 2. bölgede yer almıştır. Balıkesir ili ise 2009 teşvik sisteminde 2. bölgede yer alırken, 2012 teşvik sisteminde 3. bölgede yer almaktadır.

Tablo 14: Vergi İndirimi Desteği

Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	
	31.12.2013 Tarihine Kadar Başlanılan Yatırımlar	01.01.2014 Tarihinden Sonra Başlanılan Yatırımlar
2.Bölge (Çanakkale)	20	15
3.Bölge (Balıkesir)	25	20

Kaynak: 2012 Teşvik Sistemi çerçevesinde oluşturulmuştur.

Çanakkale ilinde 31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlarda yatırıma katkı oranı % 20'ye çıkarılmış, 01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar için bu oran % 15'e düşürülmüştür.

Balıkesir ilinde ise 31.12.2013 tarihine kadar başlanılan yatırımlarda yatırıma katkı oranı % 25'e çıkarılmış, 01.01.2014 tarihinden sonra başlanılan yatırımlar için bu oran % 20'ye düşürülmüştür.

Tablo 15: Bölgesel Teşvik Uygulamalarında Vergi İndirimi

Bölgeler	Yatırıma Katkı Oranı (%)	Vergi İndirim Oranı (%)	İşletme/Yatırım Döneminde Uygulanacak Yatırıma Katkı Oranı	
			Yatırım Dönemi	İşletme Dönemi
2.Bölge (Çanakkale)	20	55	10	90
3.Bölge (Balıkesir)	25	60	20	80

Kaynak: 2012 Teşvik Sistemi çerçevesinde oluşturulmuştur.

Çanakkale ilinde yapılacak bir yatırımda, yeni teşvik sistemine göre, %20 yatırıma katkı oranı uygulanacak olup, bu kapsamda yatırım tutarının %20'si olan tutara ulaşmaya kadar, %55 indirimli vergi oranı uygulanacaktır. Yatırımın %20'si olan tutarın %10'una tekabül eden tutar yatırım döneminde; % 90'ına tekabül eden tutar ise işletme döneminde vergi indirimine tabi olacaktır.

Balıkesir ilinde yapılacak bir yatırımda ise, yeni teşvik sistemine göre, %25 yatırıma katkı oranı uygulanacak olup, bu kapsamda yatırım tutarının %25'i olan tutara ulaşmaya kadar, %60 indirimli vergi oranı uygulanacaktır. Yatırımın %25'i olan tutarın %20'sine tekabül eden tutar yatırım döneminde; % 80'ine tekabül eden tutar ise işletme döneminde vergi indirimine tabi olacaktır.

Çanakkale ve Balıkesir illerinde OSB’de yapılacak yatırımlarda ise %5 ilave yatırıma katkı oranı ve vergi indirim oranı uygulanacaktır.2012 teşvik sisteminde eğer yatırım, OSB’de yapılıyorsa; aynı sektörde faaliyet gösteren en az 5 yatırımcı bir araya gelip yatırım yapıyorsa; AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik bir yatırım yapılıyorsa, yatırımcı bir alt bölgede uygulanan teşvik oranından ve sürelerinden yararlanabilecektir. Öncelikle OSB’lerde yapılacak yatırımlar, sektörel işbirliğine dayalı yatırımlar, TÜBİTAK tarafından desteklenen Ar-Ge projeleri neticesinde geliştirilen ürünün üretimine yönelik yatırımları, vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi destekleri açısından bir alt bölgede uygulanan desteklerden yararlanacaklardır. Buna göreÇanakkale’de bulunan OSB’lere gelecek yatırımcı 3. bölge teşviklerinden ve Balıkesir’de OSB’lere gelecek yatırımcı ise 4. bölge teşviklerinden yararlanabilecektir (Alpay, 2012, s. 8).

Tablo 16: 2012 Teşvik Sistemi Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği

Bölgeler	31.12.2013 Tarihine Kadar	01.01.2014 Tarihinden Sonra	Destek Tavanı (Sabit Yatırıma Oranı - %)
2.Bölge (Çanakkale)	3 yıl	-	15
3.Bölge (Balıkesir)	5 yıl	3 yıl	20
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği-OSB Yatırımları			
Bölgeler	31.12.2013 Tarihine Kadar	01.01.2014 Tarihinden Sonra	Destek Tavanı (Sabit Yatırıma Oranı - %)
2.Bölge (Çanakkale)	5 yıl	-	20
3.Bölge (Balıkesir)	6 yıl	-	25

Kaynak: 2012 Teşvik Sistemi çerçevesinde oluşturulmuştur.

Çanakkale ilinde 31.12.2013’e kadar yapılacak olan yatırım kapsamında, istihdam edilecek personelin sigorta primi işveren hissesinin 3 yıl boyunca, destek tavanı olan yatırım tutarının % 15’lik kısmı desteklenecektir.

Balıkesir ilinde ise 31.12.2013’e kadar yapılacak olan yatırım kapsamında, istihdam edilecek personelin sigorta primi işveren hissesinin 5 yıl boyunca, destek tavanı olan yatırım tutarının % 20’lik kısmı desteklenecektir.

Çanakkale ilindeki OSB’lerde yapılacak olan yatırımlarda 5 yıl boyunca sigorta primi işveren hissesi desteği uygulanacaktır. OSB’lerde yapılacak olan yatırımlarda % 5 ilave destek tavanı uygulanacaktır. Balıkesir ilindeki OSB’lerde yapılacak olan yatırımlarda ise 6 yıl boyunca sigorta primi işveren hissesi desteği uygulanacaktır.

7. Sonuç

2012 Teşvik Sistemi, motorlu kara taşıtları imalatı, liman ve liman hizmetleri yatırımları, elektronik sanayi yatırımları ve ilaç üretimi yatırımları gibi büyük ölçekli yatırımlar adı altında verdiği teşviklerle yabancı yatırımcıyı çekmeyi amaçlamaktadır.

2012 teşvik sisteminin en önemli yeniliklerinden birisi, bölgesel haritanın yenilenmesidir. Kalkınma Bakanlığı, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyine ilişkin 61 değişken kullanarak 2011 yılında, “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması” çalışmasını yenilemiştir. Yeni teşvik sisteminde İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması’na göre gelişmişlik sıralamasına konulan illerin oluşturduğu 6 bölgeyi içeren yeni bir bölgesel harita ortaya çıkarılmıştır. Böylelikle daha önceki teşvik sistemlerinde görülen farklı gelişmişlik seviyelerindeki illerin oluşturduğu alt bölgelere, aynı yoğunlukta destek verilmesi durumu ortadan kaldırılmıştır.

2012 teşvik sisteminde yer alan yeni bölgesel ayırmada 1. bölge, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi itibarıyla ilk sıralarda olan illeri; 6. bölge ise, ekonomik ve sosyal olarak görece az gelişmiş illeri kapsamaktadır.

2012 teşvik sisteminde bölge ayrımı yapmaksızın stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların, Ar-Ge içeriği yüksek, yüksek teknolojili ve yüksek katma değerli yatırımların desteklenmesi, öncelikli olarak Türkiye’nin aramalı ithalat bağımlılığını azaltıp, sonraki dönemlerde de orta ve yüksek teknolojili ürün ihracatını arttırabilecek olması bakımından olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Türkiye’de özellikle az gelişmiş bölgelere verilen birçok teşvik tedbirlerine rağmen, yine yatırımlar gelişmiş bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Bölgeler arası ekonomik dengesizlikler hala devam etmektedir. Bu nedenle, yatırımların az gelişmiş bölgelere yönelmesi yönünde yapılacak çalışmaların arttırılması gerekmektedir.

2012 teşvik sisteminde öncelikli alan olarak belirlenmiş madencilik, denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına, rüzgâr tüneli ve turizm gibi belirlenmiş konulardaki yatırımlar da hangi bölgede olursa olsun 5. bölge desteği alacaktır. Ancak bu yatırım alanları Çanakkale ve Balıkesir illerinde çok fazla gelişmemektedir.

Çanakkale yeni teşvik sisteminde Türkiye’nin büyük sanayi kuruluşlarının ve organize sanayi bölgelerinin olduğu Konya, Kayseri, Sakarya, Tekirdağ, Kırklareli ve Adana illeri ile aynı gruba alınmıştır. Bu durumda Çanakkale’de yatırım yapmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir.

Çanakkale’de ve Balıkesir’de teşvik programının sonuçlarının izlenebilmesi amacıyla, rakamsal bilgilerinin düzenli olarak saklanacağı bir veri bankası oluşturulmalıdır. Çünkü sadece bazı uygulayıcı birimler uygulama verilerini kendi amaçları için tutmaktadır.

Teşviklerin uygulama bilgileri kamuoyu ile özellikle kitle iletişim araçları yani medya, yerel gazeteler aracılığıyla ya da internet ortamında toplu bir teşvik portalı oluşturarak paylaşılmalıdır. Böylelikle yatırımcıların kamuya olan güveni artacaktır. Teşvik programları hakkında bilgilendirme faaliyetlerinde yerel birimlerden de destek alınmalıdır.

Kaynakça

- Acar, Ozan, Esen Çağlar, (2012). Yeni Teşvik Paketi Üzerine Bir Değerlendirme, *TEPAV Yayını*, N201221, Nisan, ss. 1-11.
- Adaçay, Funda Rana, Hasan İslatince, (2009). *İktisadi Düşünceler Tarihi*, Ekin Yayınevi.
- Alpay, Esra,(2012). İşte Yeni Teşvik Sistemi, *Balıkesir Çanakkale Güney Marmara Dergi*, Yıl:1, Sayı:4, Mayıs, ss. 4-11.
- Balıkesir Belediyesi, Tarihçe, (Çevrimiçi) www.balikesir.bel.tr, (Erişim: 29.04.2013).
- Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ekonomik Yapı, (Çevrimiçi) <http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr>, (Erişim: 30.04.2013).
- Balıkesir Valiliği,(2009). İl Tarım Müdürlüğü, *2009 Çalışma Raporu*, Balıkesir.
- Bayraktar, Cahide, (2012). Keynes ve Refah Devleti, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı:2, Ekim, ss. 247-261.
- BKK 2009/15199, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, *16 Temmuz 2009 Tarihli Resmi Gazete*, Sayı: 27290.
- Cansız, M.,(2010). *Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları*, DPT Yayınları No: 2808, Korza Basım, Ankara.
- Çaklı, Sabri, (1998). *İktisat Politikası Düşüncesinin Evrimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Çanakkale İli Web Sitesi, Çanakkale Sanayisinin Genel Durumu, (Çevrimiçi) <http://www.canakkaleili.com>, (Erişim: 29.04.2013).

- Çanakkale Tarım İl Müdürlüğü, Tarımsal İstatistikler (2008), (Çevrimiçi) <http://www.canakkale-tarim.gov.tr>, (Erişim: 30.04.2013).
- Çelik,Emrah, Mustafa İlhan, (2012). *Yeni Teşvik Sistemi 2012*, Güney Ege Kalkınma Ajansı Yayını, Nisan.
- Denge Müşavirlik, 2012 Yeni Yatırım Teşvik Belgesi Paketi, (Çevrimiçi) <http://dengemusavirlik.com/2012-yeni-yatirim-tesvik-belgesi-paketi.htm>, Ankara, (Erişim: 25.08.2012).
- DOKAP, (2012). *Yeni Teşvik Sistemi*, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı Yayını, Giresun.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı Devlet Yardımları Özelİhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Dünya Danışmanlık, Yeni Teşvik Sistemi, (Çevrimiçi) http://www.Dunyamdanismanlik.com/sites/default/files/duyurudosyalar/yeni_tesvik_sistemi.pdf, 2012, s.9, (Erişim: 25.08.2012).
- Ege Denetim ve Mali Danışmanlık, Yeni Teşvik Sistemi, (Çevrimiçi) <http://www.egedenetim.net/srk/sirku17.pdf>, (Erişim: 27.04.2012).
- Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı, Çanakkale İl Raporu, (Çevrimiçi) www.egev.org, 28.04.2013.
- Ersoy, Arif, (2008). *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi*, Nobel Yayın, Ankara.
- Eser, Emre, (2011). *Türkiye’de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler*, DPT Müsteşarlığı Yayın No:2822.
- ESSİAD, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, (Çevrimiçi) http://www.essiad.org.tr/haberler_yatirimlarda_devlet_yardimlari_hakkinda_karar_yayinlandi-1-1-sayfa_id-333-id-50436-g_id-28710, İzmir, (Erişim: 20.08.2012).
- Gökmen Selahattin, Emre Kartaloğlu, (2012). *Yeni Teşvik Sistemi 2012*, İSMMMO Yayınları: 151, İstanbul.
- Helvacıoğlu, Aslı Deniz Kuyucu ve Arzu Tektas, (2008). The Impact of Local Decision-Making in Regional Development Schemes on the Achievement of Efficiency in EU Funds, *Proceedings of World Academy Of Science, Engineering and Technology*, Volume 34, October.
- Ildırar, Mustafa,(2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*, Nobel Yayın, Ankara.

- İstanbul Sanayi Odası, Yeni Teşvik Sistemi Bilgi Notu, (Çevrimiçi) <http://www.iso.org.tr/tr/documents/sanayi/tesvikler/yenitesvikpaketi.pdf?redirected=1>, (Erişim: 02.05. 2013).
- Kahraman, Abdulkadir, (2012). *Soru ve Cevaplarla Yeni Yatırım Teşvik Sistemi*, KPMG Yayını, İstanbul.
- KARACADAĞ Kalkınma Ajansı, Yeni Teşvik Sisteminin Diyarbakır'a Getirdiği Avantajlar,(Çevrimiçi) http://www.karacadag.org.tr/ContentDownload/Yeni_Tesvik%20Brosur-16.04.2012.pdf, (Erişim: 10.08.2012).
- Küçükcalay A. Mesud, (2008). *İktisadi Düşünce Tarihi*, Beta Yayınları, İstanbul.
- PAGDER, Yeni Teşvik Paketi Bilgilendirme Semineri, (Çevrimiçi) <http://www.pagder.org/YeniTesvikPaketi-ToplantıSunumu.pdf>, (Erişim: 13.08.2012).
- Resmi Gazete, (RG) Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kanun Numarası:5084, Kabul Tarihi: 29/1/2004, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarih: 6/2/2004 Sayı: 25365, Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43, Sayfa: (Çevrimiçi) <http://www.ekanun.net/kanunlar/kanunlar/5084-sayili-kanun/index.html>, (Erişim: 02.05.2013).
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, OSB Bilgi Sitemi, (Çevrimiçi) <http://osbbsosbuk.org.tr>, (Erişim: 30.04.2013).
- Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, (Çevrimiçi), http://www.ekonomi.gov.tr/upload/EFC17E36-D8D3-8566-452003DC3EFDB_D09/T_02.xls, (Erişim: 25.08.2012).
- Torun, İshak, (2003). Endüstri Toplumu'nun Oluşmasında Etkili Olan İktisadi ve Sina-İ Faktörler, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, ss.181-196.
- Tosun, Ertan, (1996). *Türkiye'de Kamu Kesimi Özel Kesim Ayrımının Normatif ve Reel Planda Önemi ve Sınırları*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı, Yeni Teşvik Sistemi, Yatırımlarda Devlet Yardımları6 Nisan 2012, (Çevrimiçi) http://www.ekonomi.gov.tr/upload/459D1E1B-AD17-FF9A-A40AC03569331A85/6_Nisan_Sunum_son.pdf, Ankara, 2012, (Erişim: 20.08.2012).